

האגודה הציונית

ש"י עגנון

סוד לפנים

„הדברים האקטואליים הם בסיפורים שלי, ומי שיודע לקרוא יקרא וימצא“

— מאת רפאל בשן —

פרק א' / ראשית הדברים

ראשית הדברים אולי כך היו. מעשה ב' בת קול שיצתה לה תכול שלשום לחללו של עולם והרי היא אומרת ומבשרת: רש"י עגנון נתמלא לו עכשו ע' שנה כ"י מיד נסתה מספרי היראים ששמורים עמדי מ' ימים טובים שהיו, ועל דרך גס נתקפץ זכא אל בין אצבעותי עמוד קנ"ו, וכך מצרתי כתוב שם: ראיית אדם שהגיע לשיבה, לך אצלו ותן לו שלום, שהבורא רוצה ב' יקרנו מעיין ועושה, קורא ומקיים, ולא שבעה נפשי עד עצמאתי עצמי בדיליג'נס של המכינה, שקרוי בלשון אשכנז אוטובוס, ועיני אצל יקרנו ש"י עגנון נ"י שכבר נחמדתי ימים הרבה לראותה, — ולא נת' בלגיה איתה זכות ליד, ועתה משנתגלה — אל לי להחמיצה, שכבר אמרו חז"ל, מצ' זה הכאה לידך וגו'.

פרק ב' / מעשה בנהג טקס"י

עד שהגעתי לואת העיר כלילת היופי, משז כל הארץ, מקדש מלך לב, וכבר רגלי במדרות בככר שם חניית הטקס"י. קניתי לי מקום באחד שהוא כחול כעין הרקיע בשעת לא יום ולא לילה, ולנהג אמרתי: קחני נא לתלפיות! שאל: למי מר צריך? נענית לו: סמך ונראה. סע, ואני כבר אמצא הפני. והבורא אשר על החנה, גדול, וגבוה, וכתפני חסונות, ושם אדריים לו, עולה על מידותיו, וסומר כ' מדקרות הקופיד, עמד ולא הירפה ממני, עד שהיזכרתי לומר לו: רש"י עגנון אני צריך, שמלאו לו שבעים שנה! תלה בי הלה רואיתו והיו מבזיקות זעם כבד. עד כי כמעט קט, במעטה נשמתי ופרחה לה. הפטיר: או תניד ככה, אני לא יודע איפוא ענתה גר? אתה חושב שאני מאתמול ב' ירושלים! נתעטף בשתיקה ולא סח עמי כל הדרך אפילו מלה אפטר אחת, אפשר מפני שנתעלב ממני, אפשר מפני שטרדונו צריח של רפור"טין וכז', אפשר סחם טב ער של אדם זה לשתוק ולא להכביר דיבר יום, בין כך ובין כך, לא יצאו המש ע"י רח מינ"שין ואנחנו לתלפיות השכונה, נקב הנהג שכרה קיבל, והלך לשלום, ראיתי באירלנדון שלי, שעדיין שהות בידי לשוח כאמצא — ושמחתי שמחה גדולה, כל כך למה? מפני שאותו יום של קיץ היה, ה' צמים הגבוהים מתוחים למעלה, — צמים עצמיים, וכיוון ששעת בין השמשות ה"י זה איתה שעה, כבר פג תופעה עמה חיים, זית קלה נשבה לה והביאה עמה חיים, ול איתה עת, לא יכולתי לעקור דעתי מי יצתו נהג והרהרתי ביני לבין עצמי: אם י"ך ירושלים שעגנון דר בקרבתך, ואש"י עגנון שפשוטי נהגי טקס"י יודעים זכין שבתך, ואפשר להרחיב בעיני זה בלי יעיר ובלוי סוף, ולמה להאריך במקום שיפה לקצר, ודי להכימא.

פרק ג' / פרכוסים

הנחיה רבאה השעה הרביעית, — הגעתי ונצבת לי לפני פתחו של רש"י עגנון, ולבני מפרסם בקרבי פרכוסים של ריגוש, ואפשר פרכוסים של סקרנות סחם, מאלה המתחילי חלים בתוככי כל רושם רשימות בגא"טין, והבית, שרתי בין אילנות ופרחתי, ומוקף נדר של ברזל, ומעלות אבנים מוליכות אצל הביאה, ופעמון מצילה תלוי שם.

פרק ד' / כוס תה

נתתי אצבע הזרת על כפתור המצילה, ונשמע צלצול, דק, דקיק, ואחריו בקע יועל ממעמקי חדרי הדריים קול מעימעס "אמר: רגע אדוני! מיד נפתחה הדלת, רש"י עגנון נתן לי שלום, וביקשני ב' זכר פנים גמור לבוא פנימה, היתה חולצה לבנה פתוחה לגופו, ומכנסים אפורים, גוף צים בקפידה, וירגליו מנעלים מבהיקים לי גשעי, ולראשו כיפה גדולה, עשויה סאמעט שחור, נהג עמי רש"י עגנון מדה טובה, זישרבני עז כסא, ושאל: ישנה מר כוס זה? אל נא יטרח! עניתי לעומתה, מפני שבאמת ובתמים לא הצפתי לו יטרח, ר' אבני שיראית כי הזמן ימלט לו, בטרם עלה ידיו לשמוע את אשר באתי לשמוע, לא זספקתי לצרוף מחשבותי, וכבר יצא רש"י עגנון קישוף המטבח לחלוט יזה, וניתנה לי שהות יפה להעתי עיני בחדר ולבחון זה יש בו.

וזה דבר החרד: שולחן עץ פשוט יש בו, פרושה עליו מפת ניילון פרחונית, ועל נמפר נינוחים עלי הגהות ארוכים כגלות, אצל ההגהות תרי עפרונות ששוטים שם, ושישים מעין אלו שדרדקים נזקקים להם שם גם זגוניה מודלת בתנוה במסגרת ונהג לבן, ועוד בחדר — תנור תורף, לקרוי קאמ"ץ בלשון אשכנז ועל גגו מר' זים כמה בקבוקי משקאות לברך בורא ורי הנסן, ועוד שם בחדר — שולחן קטן, כולו מעץ, גס ומחוסס, ואין עליו לא צבע, לא מפה, ולא ספר, ולא פרת, — ואין אני ודע לאיזה צורך הוא קיים, והיה שם גם זר אפלוני אחד, שדלתו חציה פתוחה, וציה סגורה, דומה חיה לי כפי שחבאים ול ניבוריו הפלאיים והנפלאים של רש"י עגנון, ואף זאת: דומה היה עלי, כי רא"י י"י שם צדו של כלב חולצת שאוניו קצ' ני, וחוטמו ירו, ונברו דלול, ומראה עורו ופק לבן, ספק הום, ספק צהוב, מאוחם ה' ולבים שהיו משובטים בירושלים עד שלא נכנעו האנגלים לארץ, ואפשר היה דמויני ותעתע ומחלל בי?

פרק ה' / מעשה בית דין

נכנס רש"י עגנון, וכוס תה בכפו, ופקד ולי שתה? שיחתי, שאל: טוב התה? נע' יתי לי: מ'עילא ועילא עכשיו הנה חוקר ויתי מעשה בית דין: מהיכן מר? וכיצד?

פרק ה' / מתי התחיל מדפיס?

עד אני מהשב בדעתי במה לפתוח, ר' כיצד להחום, ורש"י עגנון מאיך בי דרך חיבה: שאל נא, שאל! ואשאל: מתי החל כבודו כותב? ורכן רש"י עגנון לפני, הע' ביר אצבעותיו על מצחו, ונענה לי: זאת שאלה קשה מאד, ילד מתחיל כתוב בגיל ש"שבע, אולי תשאל אותי מתי החילתי מדפיס? נג, הדבר הראשון שכתבתי היתה הסכמה על ספר אחד בהלכה ואגדה, ש' קרוי היה, "מנחת יהודה", או "בית יהודה" מאת הבעל מחבר ר' יהודה צבי גלברט. זה היה ספר בהלכה ואגדה, אח"כ פרסמתי בלשון אידיש בלדה על ר' יוסף דיליה ריי' גה, בעתון "סטניסלוב וזנבלאט", בבק' של ממר כתחוב את שם העתון, שלא מצוי ברשותי, אולי מישהו העתון נמצא תחת ידו, אבל הקריירה הספרותית שלי, אם אפ' זה, לומר ככה, התחלתי בל"ג בעומר תרס"ד, בשבועון "המצפה" שיצא ע"י ש"מ עון מנתם לאור, מאז פרסמתי עוד כמה

פרק ו' / תורת התרגום

איזה ספר מספריו הביב עליו מכולם? אומר עגנון: פעם זה, ופעם אחר, כמו אב, פעם חביב עליו בן אחד, — פעם שני, ואם כבר בספרים עסקינן, ישמע אדוני: והיה העקוב למישור נדפס בשמונים אלף אקומ' פלארים, ותרגמוהו לשפת אשכנז — חמש פעמים, בכולנית זה נדפס בעתון "כווילה" בלמברג, בהמשכים, לשוודית תורגם, ולי הונגריית תורגם, ולאיתלקית פעמים ע"י המלמד הידוע פרופ' דנטה לאטס, כאן ניג' ערתי ושאלה בפי: כלום אפשר להעביר סגנונו של עגנון, מכילי אל כלי? השיב רש"י עגנון בדברי חידה: שום ספר אי אפשר להעביר, — וכל ספר אפשר! הבנתי ולא הבנתי, עד שפירש לי: אם יכלו לתר' גם את הביבליא להבדיל, להרבה שפות ה' עולם, אפשר לתרגם גם ספרי, אלא מאי? את "הארומה" (הניחוח) לא יכולים להע' ביר, אי אפשר, וכל זאת מחמת שלמילה העברית יש היסטוריה רחבה ועמוקה כים וכל ביטוי מצוי בעשרות, אפשר מאות מקומות, — ומעלה בוכרון אסוסיאציות בלי גבול ובלוי סוף, עכשיו נזכר רש"י: כדאי להזכיר כי לשוודית תרגמו את ספרי שחקנית גדולה, והסופר היהודי פרופ' יר' ספון, בעריכת הרב פרופ' אהרנסריי, הוגרתי כל כוחי ואקשה: כלום נתרגם, ר' היה העקוב למישור" לשוודית עת דובר כי כב' יהיה מועמד ישראל לקבל פרס נובל בספרות? אשר יגורתי בא לי, אל יזכיר דבר זה! קרא עגנון, יסלק שאלה זו לקרן הזית? אני אוהב דברים בעין, ולא ענינים שסחם מדברים בהם, יאמין לי! מימי לא נשאתי עיני לדברים שאינם באים לי! — בשען רש"י לאחור, ונתעטף בטלית ארוכה של דממה.

פרק ז' / פרק י"א / בו ברוכים שאינם באים

היתה דממה דקה בחדר, הרחוב לא נתן קולו, והאילנות הירוקים המחוסכים בחלון אמרו שירה, נחזור לעצם הענין! אמר רש"י עגנון, היש עוד שאלות עם מד? שאלתי: האמת נכונה השמועה כי כב' אינו הולך לבתי הקולנוע ותיאטרון כלל? ענ' נון: איני הולך רק מפני ריחוק המקום, ר' מפני שאינני רוצה להתחובב ולהפיש אור'ר בוסים, אתמול, דרך משל, הייתי בתיאטרון הבורות, הוצאתי שלוש לידות, ותפסתי ה' שיעמום, ראיתי כי אחרים לירי שחקר נהגו, בכל כוחי הצפתי עוד להישאר כדי לא לקלקל, — ולא עלה בידי בקולנוע דווקא הייתי פעמים הרבה, לאחרונה ב' אשקלון, הלכתי לקולנוע אחרי ההבדלה! פעם כת"א הזמנתי "הקאמרי" לבוא ולר' את איזה מחזה שקספירי, היה יפה מאוד, ומחנות מקוריים, מר עגנון? תלה בי זוג עיניו הירוקות כהחלוחות, במכת תקיף כ' עין הפלדה הממורקה ואמר בלחש קול: אינני חפץ להכאיב לאף אחד, — במטר תא! — יניח למחנות מקוריים! הנחתי, נר' אה היה לי לעניות דעתי, כי הוא אינו נר' תן אפילו בישליק שחוק אחד בעבור כל החיוניות שהוצגו על נימיותינו, האם כב' מאיין לרדיו? אמר לי רש"י עגנון: קניתי לאשתי רדיו בימי מבצע-סיני, אבל אני עצמי אינני מאוין — לא מענין אותי כלל מה אמרים שם, ומכתבי קוראים מגיעים למר? עגנון אחנא אחנא מרה שוברת גוף ונענה: יותר מדי, יש קוראים שזואלים אותי לפירושי סיפורים, — להם אינני משיב כלל, אינני אהוב להתוב מכתבים, ולא לקבל, יכתוב אדוני בבקשה כי צריך לחוס על אדם כל שבעים ולא להטריחו, עכשיו, למשל, מצפוח לי הגהות, לפני הצהריים הייתי אצל רוטא שניניים, אינני חפץ להכאיב ולבייש אף אדם בעולם, — אולם יחד עם זאת אלני אומר: כרוכים הלא באים! יחיו חולת אנשי, יאמין לי אדוני! הנה קבלתי היום הדואר ועדיין לא פתחתי תי מקוצר זמן, ואולי יש שם דברים נחרי צי"ז

פרק ח' / מספר הטלפון

גם מספר הטלפון שלי לא רשום בספר כלל, מי מסר לאדוני מספרו הטלפון שלי? אני מקסיד שלא ידעו אותו, שם שמבקש את המספר שלי במשרד הדואר, מקשיב אר' מו ישר אחי, פעם התרחחתי על אדם ש' מסר מספר טלפון שלי, — ועכשיו אני צתוב לו, אנה ביטחי לי לא למסור מספר הטלפון שלי! נשמעתי בנקיטת חפץ.

פרק ט' / מספר השאר

שיחין, בורות, ומערות, שכלי החחחים, פרוק י"ג / קורצוויל וכל השאר

יש ורש"י עגנון מגלה טפה — ומכסה תשעה, דרך משל, בענין הסגנון — סג' נזנו המבושם, אפילו תפציר בו שבעים ושבע שנה, לא יאמר יותר מזה: אני פעם הזכרתי סגנון ספרי יראים, — וכולם דשים בזה, יש סגנון אחד שצובר מחז"ל עד עכ' שו, זה סגנון המקרא ההלכה וספרי יראים, אני מכיר הסגנון הזה מימי לידות, — החילותי לכתוב כך, מבלי כוונה, ואינני רוצה לשנות, עיקר העיקרים: שיכסא ה' סגנון מה, שהספר רוצה לומר — אצלי הסגנון מבטא, אצל אחרים איני יודע, מכין אדוני? אצלי היתה גם התפתחות, "בדמי ימיה" על דרך המשל, יש בו מן הסגנון המקראי, אבל ישאל אדוני שאלות אחרות טובו! חברים טובים, או אתם יודעים עד כמה נתאוותי שפועל עוד קורטוב הסבר אודות אותו הסגנון העגנוני דווקא, אבל רש"י עגנון אומר לא! — ורוצונו של אדם כבודו, ולך אשר אומר לך בעל הבית עשה.

פרק ט' / סוד הסגנון

יש ורש"י עגנון מגלה טפה — ומכסה תשעה, דרך משל, בענין הסגנון — סג' נזנו המבושם, אפילו תפציר בו שבעים ושבע שנה, לא יאמר יותר מזה: אני פעם הזכרתי סגנון ספרי יראים, — וכולם דשים בזה, יש סגנון אחד שצובר מחז"ל עד עכ' שו, זה סגנון המקרא ההלכה וספרי יראים, אני מכיר הסגנון הזה מימי לידות, — החילותי לכתוב כך, מבלי כוונה, ואינני רוצה לשנות, עיקר העיקרים: שיכסא ה' סגנון מה, שהספר רוצה לומר — אצלי הסגנון מבטא, אצל אחרים איני יודע, מכין אדוני? אצלי היתה גם התפתחות, "בדמי ימיה" על דרך המשל, יש בו מן הסגנון המקראי, אבל ישאל אדוני שאלות אחרות טובו! חברים טובים, או אתם יודעים עד כמה נתאוותי שפועל עוד קורטוב הסבר אודות אותו הסגנון העגנוני דווקא, אבל רש"י עגנון אומר לא! — ורוצונו של אדם כבודו, ולך אשר אומר לך בעל הבית עשה.

פרק י' / תורת התרגום

איזה ספר מספריו הביב עליו מכולם? אומר עגנון: פעם זה, ופעם אחר, כמו אב, פעם חביב עליו בן אחד, — פעם שני, ואם כבר בספרים עסקינן, ישמע אדוני: והיה העקוב למישור נדפס בשמונים אלף אקומ' פלארים, ותרגמוהו לשפת אשכנז — חמש פעמים, בכולנית זה נדפס בעתון "כווילה" בלמברג, בהמשכים, לשוודית תורגם, ולי הונגריית תורגם, ולאיתלקית פעמים ע"י המלמד הידוע פרופ' דנטה לאטס, כאן ניג' ערתי ושאלה בפי: כלום אפשר להעביר סגנונו של עגנון, מכילי אל כלי? השיב רש"י עגנון בדברי חידה: שום ספר אי אפשר להעביר, — וכל ספר אפשר! הבנתי ולא הבנתי, עד שפירש לי: אם יכלו לתר' גם את הביבליא להבדיל, להרבה שפות ה' עולם, אפשר לתרגם גם ספרי, אלא מאי? את "הארומה" (הניחוח) לא יכולים להע' ביר, אי אפשר, וכל זאת מחמת שלמילה העברית יש היסטוריה רחבה ועמוקה כים וכל ביטוי מצוי בעשרות, אפשר מאות מקומות, — ומעלה בוכרון אסוסיאציות בלי גבול ובלוי סוף, עכשיו נזכר רש"י: כדאי להזכיר כי לשוודית תרגמו את ספרי שחקנית גדולה, והסופר היהודי פרופ' יר' ספון, בעריכת הרב פרופ' אהרנסריי, הוגרתי כל כוחי ואקשה: כלום נתרגם, ר' היה העקוב למישור" לשוודית עת דובר כי כב' יהיה מועמד ישראל לקבל פרס נובל בספרות? אשר יגורתי בא לי, אל יזכיר דבר זה! קרא עגנון, יסלק שאלה זו לקרן הזית? אני אוהב דברים בעין, ולא ענינים שסחם מדברים בהם, יאמין לי! מימי לא נשאתי עיני לדברים שאינם באים לי! — בשען רש"י לאחור, ונתעטף בטלית ארוכה של דממה.

פרק י"א / בו ברוכים שאינם באים

היתה דממה דקה בחדר, הרחוב לא נתן קולו, והאילנות הירוקים המחוסכים בחלון אמרו שירה, נחזור לעצם הענין! אמר רש"י עגנון, היש עוד שאלות עם מד? שאלתי: האמת נכונה השמועה כי כב' אינו הולך לבתי הקולנוע ותיאטרון כלל? ענ' נון: איני הולך רק מפני ריחוק המקום, ר' מפני שאינני רוצה להתחובב ולהפיש אור'ר בוסים, אתמול, דרך משל, הייתי בתיאטרון הבורות, הוצאתי שלוש לידות, ותפסתי ה' שיעמום, ראיתי כי אחרים לירי שחקר נהגו, בכל כוחי הצפתי עוד להישאר כדי לא לקלקל, — ולא עלה בידי בקולנוע דווקא הייתי פעמים הרבה, לאחרונה ב' אשקלון, הלכתי לקולנוע אחרי ההבדלה! פעם כת"א הזמנתי "הקאמרי" לבוא ולר' את איזה מחזה שקספירי, היה יפה מאוד, ומחנות מקוריים, מר עגנון? תלה בי זוג עיניו הירוקות כהחלוחות, במכת תקיף כ' עין הפלדה הממורקה ואמר בלחש קול: אינני חפץ להכאיב לאף אחד, — במטר תא! — יניח למחנות מקוריים! הנחתי, נר' אה היה לי לעניות דעתי, כי הוא אינו נר' תן אפילו בישליק שחוק אחד בעבור כל החיוניות שהוצגו על נימיותינו, האם כב' מאיין לרדיו? אמר לי רש"י עגנון: קניתי לאשתי רדיו בימי מבצע-סיני, אבל אני עצמי אינני מאוין — לא מענין אותי כלל מה אמרים שם, ומכתבי קוראים מגיעים למר? עגנון אחנא אחנא מרה שוברת גוף ונענה: יותר מדי, יש קוראים שזואלים אותי לפירושי סיפורים, — להם אינני משיב כלל, אינני אהוב להתוב מכתבים, ולא לקבל, יכתוב אדוני בבקשה כי צריך לחוס על אדם כל שבעים ולא להטריחו, עכשיו, למשל, מצפוח לי הגהות, לפני הצהריים הייתי אצל רוטא שניניים, אינני חפץ להכאיב ולבייש אף אדם בעולם, — אולם יחד עם זאת אלני אומר: כרוכים הלא באים! יחיו חולת אנשי, יאמין לי אדוני! הנה קבלתי היום הדואר ועדיין לא פתחתי תי מקוצר זמן, ואולי יש שם דברים נחרי צי"ז

פרק י"ב / מספר הטלפון

גם מספר הטלפון שלי לא רשום בספר כלל, מי מסר לאדוני מספרו הטלפון שלי? אני מקסיד שלא ידעו אותו, שם שמבקש את המספר שלי במשרד הדואר, מקשיב אר' מו ישר אחי, פעם התרחחתי על אדם ש' מסר מספר טלפון שלי, — ועכשיו אני צתוב לו, אנה ביטחי לי לא למסור מספר הטלפון שלי! נשמעתי בנקיטת חפץ.

פרק י"ג / קורצוויל וכל השאר

שיחין, בורות, ומערות, שכלי החחחים, פרוק י"ג / קורצוויל וכל השאר

פרק י"ד / מעשה בקופה

עם שהשיחה קולחת לה פעמים בשובה ובנחת, פעמים כמעין המתגבר, דמה בע"י ני עגנון לרגעים למין קופת ברזל מבהיקה שתוכה רצוף כסף וזהב ואבנים טובות אלא שאין אדם יודע כיצד מגיעים לשם, מפני שהקופה סגורה ומסוגרת, אבל יש בה כפתור נסתר, להצת עליו — ה' קופה פתוחה — והאוצר שלך, נסיתי ל' חזק אצבעי ולא נפתחה הקופה, אמר עגנון: על צעירה ולא נפתחה הקופה, אמר עגנון: על הספרות הצעירה אין אני יכול לומר ולא כלום, רק זאת: הייתי מן הראשונים ש' שיבחתי את "מלך בשר ודם" ועדיין דעתי שהוא סיפור טוב ויש במחבר מכוז המספר והמתאר, ואם יש דברים שאיני מסכים עליהם מצד האידיאות, אף המספר מחויב להניח דעתו, העיקר שהספר נקרא בענג וברצון, עכשיו אני מכין עצמי לקרוא ספ' ריו של יהור, אבל בגיל שלי קשה לו ל' אדם להתחיל בדברים חדשים, ראיתי בו בעגנון שהוא מיצר ודואג ב' ענין זה של ספרות אך אינו רוצה לאמר דבר מפני נימוקים השמורים בינו לבין עצ' של, אה"כ ניסיתי בכפתור זה "מיהו יהר' די" ונעניתי חד וחלק: מיהו יהודי — קובעת ההלכה, אחרי שיהיה שולחן ערוך, מי אני לבוא ולאמר זה יהודי זה לא, אני מבקש רק לזכור מאמר חז"ל: "אף על פי שחטא ישראל הוא".

פרק ט"ו / סוד לפנים מסוד

ומאירועים אקטואליים אדוני מתרשם ר' רושם? והיו לכם מוד לפנים מסוד, הדב' דים האקטואליים, אומר עגנון, הם בספרי רים שלי, ומי שיודע לקרוא יקרא וימצא, פרק ט"ז / שלא להיגרר אחרי הבל

פרק י"ז / לא קפא ולא המינגווי ולא פוקנר

שאיתי: כלום קרא כב' את הספרות ה' עולמית החדשה, דרך משל שקמא וגיזים, המינגווי ופוקנר? אשור שמע עליהם? מגלה עגנון דעתו בנילווי לב נגמר; וזה שנים שאין אני קורא ספרות עולמית ר' שומר על עיני, יודעני שיש גדולי עולם בספרות אבל אינני יכול להגיע אליהם מפאת חולשת הגוף, ומה שקרוי הוב"י יש לאדוני? עגנון כביטול: זה מה הוב"י? כשיש לי קצת זמן, אני לומד גמרא, אבל זה לא הוב"י, זו חובה.

פרק י"ח / וכיצד חש עצמו יהודי?

וכיצד חש עצמו יהודי בן ע' אנחה כבדה מנסרה בחלל החדר ועגנון אומר: ר' כי מה צריך אדם מישוראל? מעט מנוחה, וזה אין לי, אנה כתוב: חמתי, חמתי על נהגי האוטובוסים והטקסים העוברים ב' שכונה ומרעישים עולמים בצמפוזים רמיים וכאשר הם מחפשיים מישואה כחצות לילה הם מצלצלים כדלתי ומרדדים שינה מעיני, חטא זה לא אכסר להם לא בעולם הזה ובעולם הבא.

פרק י"ט / סוף דבר

פנה יום, ורש"י עגנון נלוח אלי עד ה' פחה, לחץ המי בין אצבעותיו ואמר בחיבתו: יצליח אדוני בכל אשר ינסה, אף סח לי: ראוי אדוני שידע כי יש לזון את כל חוה"ד נאים לכף חובו, זכיתי לפעמים למראיינים טובים שכוננו לזכר אמת! אחיני? אנשי נאוהתינו, לו יתי חלקי עמי כס, אמן כן יחו רצון!

ודרכים לא דרכים ורועות אבני נגף בלי שיעור עמדו וציפו לי עם שאלתי: מה בדבר המבקרים, אדוני? אלה הנופכים ר' דשים, ומפרקין ומנתחין, ודורשים באלף דרושים ודרוש כל פסוק בכתבי מר? נענה עגנון: אני מיעץ לאדוני לש' מוע הרצאות פרופ' קורצוויל על ספרי, אנכי עבדכם: כלום מסכים מר לכל פי' רושיו?

עגנון: הוא מבקר גדול, אנכי עבדכם: וכי לא הוא טוען, ל' משל, כי כל אינטרפרטציה דתית של כתבי עגנון כמובן האוטורדוקסי אין לה לסמוך אלא על בורות? אדוני מסכים לזה?

עגנון: כל ספר טוב, ראוי שאפשר יהיה לקרוא אותו בכמה אופנים, וניתן יהיה ל' הבינו בכמה דרכים, אבל קורצוויל אינו יחיד, מכאן ואילך — ספר-מנה רש"י הרבה שמות מבקרים ותיקים עם בני תשחורת, אשר חיים עמנו כיום, וכאלה שהלכו ל' עולמם ז"ל, הוא נוקב — ואני רושם, אף פתע רש"י אומר לי: יעצור! לא יזכיר אף שם!

אנכי: מדוע? עגנון בריגוש: אולי אפסה על מי מהם ואם איני מזכירו כאילו הם ושלום איני מכיר בערוב וצריך מאד להיזהר, בכבוד בני אדם, באמת ביטחי לי אדוני לא ל' קוב שמות כלל, רק את קורצוויל יזכיר ל' טוב, אני מתיר לו!

פרק י"ד / מעשה בקופה עם שהשיחה קולחת לה פעמים בשובה ובנחת, פעמים כמעין המתגבר, דמה בע"י ני עגנון לרגעים למין קופת ברזל מבהיקה שתוכה רצוף כסף וזהב ואבנים טובות אלא שאין אדם יודע כיצד מגיעים לשם, מפני שהקופה סגורה ומסוגרת, אבל יש בה כפתור נסתר, להצת עליו — ה' קופה פתוחה — והאוצר שלך, נסיתי ל' חזק אצבעי ולא נפתחה הקופה, אמר עגנון: על צעירה ולא נפתחה הקופה, אמר עגנון: על הספרות הצעירה אין אני יכול לומר ולא כלום, רק זאת: הייתי מן הראשונים ש' שיבחתי את "מלך בשר ודם" ועדיין דעתי שהוא סיפור טוב ויש במחבר מכוז המספר והמתאר, ואם יש דברים שאיני מסכים עליהם מצד האידיאות, אף המספר מחויב להניח דעתו, העיקר שהספר נקרא בענג וברצון, עכשיו אני מכין עצמי לקרוא ספ' ריו של יהור, אבל בגיל שלי קשה לו ל' אדם להתחיל בדברים חדשים, ראיתי בו בעגנון שהוא מיצר ודואג ב' ענין זה של ספרות אך אינו רוצה לאמר דבר מפני נימוקים השמורים בינו לבין עצ' של, אה"כ ניסיתי בכפתור זה "מיהו יהר' די" ונעניתי חד וחלק: מיהו יהודי — קובעת ההלכה, אחרי שיהיה שולחן ערוך, מי אני לבוא ולאמר זה יהודי זה לא, אני מבקש רק לזכור מאמר חז"ל: "אף על פי שחטא ישראל הוא".

פרק ט"ו / סוד לפנים מסוד

ומאירועים אקטואליים אדוני מתרשם ר' רושם? והיו לכם מוד לפנים מסוד, הדב' דים האקטואליים, אומר עגנון, הם בספרי רים שלי, ומי שיודע לקרוא יקרא וימצא, פרק ט"ז / שלא להיגרר אחרי הבל

פרק י"ז / לא קפא ולא המינגווי ולא פוקנר

שאיתי: כלום קרא כב' את הספרות ה' עולמית החדשה, דרך משל שקמא וגיזים, המינגווי ופוקנר? אשור שמע עליהם? מגלה עגנון דעתו בנילווי לב נגמר; וזה שנים שאין אני קורא ספרות עולמית ר' שומר על עיני, יודעני שיש גדולי עולם בספרות אבל אינני יכול להגיע אליהם מפאת חולשת הגוף, ומה שקרוי הוב"י יש לאדוני? עגנון כביטול: זה מה הוב"י? כשיש לי קצת זמן, אני לומד גמרא, אבל זה לא הוב"י, זו חובה.

פרק י"ח / וכיצד חש עצמו יהודי?

וכיצד חש עצמו יהודי בן ע' אנחה כבדה מנסרה בחלל החדר ועגנון אומר: ר' כי מה צריך אדם מישוראל? מעט מנוחה, וזה אין לי, אנה כתוב: חמתי, חמתי על נהגי האוטובוסים והטקסים העוברים ב' שכונה ומרעישים עולמים בצמפוזים רמיים וכאשר הם מחפשיים מישואה כחצות לילה הם מצלצלים כדלתי ומרדדים שינה מעיני, חטא זה לא אכסר להם לא בעולם הזה ובעולם הבא.

פרק י"ט / סוף דבר

פנה יום, ורש"י עגנון נלוח אלי עד ה' פחה, לחץ המי בין אצבעותיו ואמר בחיבתו: יצליח אדוני בכל אשר ינסה, אף סח לי: ראוי אדוני שידע כי יש לזון את כל חוה"ד נאים לכף חובו, זכיתי לפעמים למראיינים טובים שכוננו לזכר אמת! אחיני? אנשי נאוהתינו, לו יתי חלקי עמי כס, אמן כן יחו רצון!